

pravični in svobodoljubni politikar mora vendar spoštovati djanske razmere. Gotovo je pa to, da v Avstriji takraj in unikraj Litave (zunaj Erdeljskega) so velika večina prebivalcev pravi katoličani, ki priznavajo papeža kot glavarja cerkve, tedaj morajo zagorski (ultramontanci) biti, ker papež ozir njih za gorami biva. Papeštvo je bistvenost katoliške vere. Po takem mora v Avstriji in Ogerski, ako hočete biti svobodna država, tudi katoliška cerkev z bistvenostjo svojo, s papeštvom, svobodna biti. Zato morajo pravi katoličani Avstrije in Ogerske svobodo imeti, da so ultramontani. Gotovo, da logično misleč človek ne more nič ugovarjati zoper ta sklep. — Kdor tedaj noče katoličan biti, naj to očitno pové in naj ne nosi krinke katoličana, vsaj mu je na prosto voljo dano, da se proglasi za luterana, za juda ali celó za brezverca, to je, mlado-pogana. Vsem pa stavimo v izgled svobodno Angleško, kjer celó brez papeža spoštujejo cerkvene postave tako, da še v nedeljah in praznikih se glasovira ne dotaknejo.

„Kar se tiče federalizma — piše „Reform“ na dalje — ves svet vé, da v Avstriji ni najmanjšega sledú od podloštva desetine in tlake; Ogrji pa se ne morejo po vse ponašati s to svobodo. Vkljub videzno demokratičnega volilnega reda imajo na Ogerskem plemenitaži (žlahtniki) politično prevago v svojih rokah, in v policijskih in sodnijskih zadevah imajo še zmirom toliko vpliva, da so oni gospodje, kmetje pa podložniki. Ogrom se po takem že celó ni nad fevdalizmom spotikati; naj oni le pometajo pred svojimi vratmi. V nobeni naših dežel v Avstriji nima grajščak celó nobene predprave več; on ni nič družega na svojem posestvu, kar je premožni kmet na svojem. Če pa je to fevdalizem, da se žlahtniki za poseben stan imajo, no! potem so vsi drugi stanovi tudi fevdalci, kajti tudi obrtniki imajo svoj stan, kmetje svojega, delalci svojega, in še beračuni (proletarci) svojega. Neumno je po vsem tem, pri nas o fevdalizmu čenčati, in hudobna laž je, če liberaluhi ljudstvo strašijo s tem, da se bode zopet desetina vpe-ljala in tlaka. Še ruska vlada ni mogla drugač, da je svoje kmete osvobodila podloštva desetine in tlake. Posebno nesramna predrznost pa je, ako Nemci in Magjari imajo Slovane na sumu, da so nagnjeni k fevdalizmu, kajti ravno veliko slovanstvo se je še pred kot Angleži otreslo te sužnosti.“

Fevdalizem in ultramontanizem je tedaj maslo, ki so ga skuhali še le nemčurski „purgarski ministri“ na Dunaji, in decemberski centralisti „švindlerji“ gojijo zdaj med ljudstvom ta „švindl“. Tisti Slovenci pa, ki ž njim vlečejo, češ, da le še leta 1867. se je rodila svoboda, so milovati zaradi kratke svoje pameti, ako ne vedó, da leta 1848. smo imeli vse svobodne postave, in da jih imajo povsod, kjer vlada prava ustava. Giskrovcem tedaj nikakor ne gré patent še le pravih svobodnih postav; njim gré le ta sramota, da jim je vera, cerkev, zakon, pošteno družinsko življenje nič, — vse pa jim je dobičkarija!

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.
(Dalje.)

S.

Steifwippen, kolebati tógo.
Steil, strm.
Stellung, nastava.
Stellungslinie, črta postoje.
Stemmen sich, podpirati se.
Stich, bod.
Stichbajonnet, bodalo.

Stichblatt, ščitek.
Stichfechten, bor z bodom.
Stiel, držalo, ročaj.
Stirne, čelo.
Stirnreihe, vstriečna vrsta.
Stoss, sun.
Stoss, trk.

Stossen, vbosti, suniti.
Stossen, trčiti.
Stossarm, roka bodna.
Stossfechten, bor s sunom.
Stossklinge, bodno rezalo.
Stosswaffe, bodalo, bodno orožje.
Stossbug, bodni gib.
Stossdegen, meč z ostrim koncem.
Stossdegen, topi meč.
Stosslinie, črta za sun.
Stosswippen, kolebati s trkom.
Streichfinte, lest s potego.
Strecken, poravnati se.

Streckhang, ravna vesa.
Streckstütz, stegnjena opora.
Strick, prevozda, vrv.
Stringiren, prestreči.
Sturmlauf, naskok.
Sturmlaufbrett, deska naskokna.
Sturmschritt, naskočni korak.
Sturmsprung, naskočni korak.
Stutz, podpora, opora.
Stützen sich, opirati se.
Stützkehre, obrat s podporo.
Stützübung, vaja s podporo, vaja v opori.
Stützwechsel, menja podpore.
Stummel, štula.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

Koliko krvi in denarja požró vojske.

Francoz Leroy-Leaulin je preračnil, koliko ljudi in denarja so požrle vojske v 14 letih, to je, od leta 1853. do 1866.

Njegov račun se glasi tako-le:

a) Zguba ljudi.

Na bojišču pobitih ali zaradi ran ali bolezni pozneje umrlih je bilo:

V vojski v Krimu	784.991
na Laškem	45.000
v Šlezvik-Holštajnu	3.500
v severni Ameriki	281.000
v južni Ameriki	519.000
v vojski prusko-avstrijski leta 1866.	45.000
v vojskah v Mehiki, Cohinhini, St. Domingi, v Paraguay-u	65.000

V 14 letih tedaj skupaj 1 milijon in 743.491

b) Zguba denarja:

Krimska vojska	8 milijard in 500 milijonov
Severo-amerikanska	23 „ in 500 „
Južno-amerikanska	11 „ in 500 „
Laška	1 „ in 500 „
Holštajnska	— „ — 180 „
Prusko-avstrijska 1866. l.	1 „ in 650 „
Vnanje vojske	1 „ — „

Tedaj skupaj 47 milijard *) in 830 milijonov.

Dopisi.

Trst 22. okt. (Razstava.) Ker čestitim bralcem nisem še nič poročal o razstavi tržaški, treba, da kaj malega povem o njej. Iz vsega je očitno, da tukajšnjim Lahom in Lahonom je za stvar tako malo mar bilo kot za lanski sneg; oni so napravili razstavo le zato, da tudi z razstavnim plaščem odenejo vez med Italijo in Trstom. Že vabilnice bile so vse le v laškem jeziku tiskane ter razposlane na razne kraje. Može, ki spoštujejo narod svoj, so jih jim nazaj poslali rekši, pošljite jih Lahom, a ne nam, ki nismo Lahi, v ktere nas tudi vi ne boste spreobrnili. Vnanja oblika razstave je še dosti čedna; nekoliko avstrijskih, obilo pa laških zastav vihra na skednu podobnih utah. Da ni zastav gori, misliš, da si pri kaki tvornici, kjer opeko (cegel) žgó. Notranja oblika je zgolj laškega značaja; vse prav laško, obloženo z nepotrebno šaro. Ko pa greš po razstavi, opazuješ večidel le izdelke slovanskih

*) 1 milijarda je 1000 milijonov.

dežel; naši rudniki so obilo zastopani, posebno se odlikuje železnina gorenjska. Kar se trgovine tiče, jo ima trgovska zbornica lepo simetrično in lično razstavljeno. Največ pa je razstavljenih slik (malarij) raznih krajev, med katerimi so benečanski in neapolitanski umotvori najlepši; v istem prostoru so tudi lepe kamnitne podobe iz belega marmorja. Med mnogimi urami se ljudje najbolj čudijo neki znameniti uri, ktera je tako umetno narejena, da nobeden ne more zapaziti, kaj da jo žene. To umetno delo moraš videti, popisati se ne dá. Naredil jo je urar Josip Bezeg, vrli naš Slovenec in samoúk, ki se urarstva nikdar ni učil. On je že predlanskem dobil za krasno astronomično uro, ktero je tudi sam naredil, sreberno svetinjo. Nadjamo se, da gosp. Bezeg tudi za uro, ktero zdaj vse občuduje, gotovo dobí svetinjo, ako sodnikom slovenska narodnost, kakor je to v Trstu že navada, ne bo na poti. Ako se utegne kaj takega pripetiti, javno bomo protestirali, v prihodnje pa, ako bo še kdaj kakršna razstava, pa tudi ne bode več razstavil dela bistrega uma in težkega truda, pustil bo rajše mesto kakemu zagrizenemu lahonu, da razstavi svoj kolovrat. — Kar ogledovalca razstave posebno zanimiva, so mornarske reči, od male do najbolj velikanske, ki se rabi na silnem morji. — Obiskovalcev ni bila tretjina toliko, kolikor je razstavni odbor računal. Tujci so malo dobajali laščino si po sili v glavo vbijati; še laških „bratov“, katerim je razstava bila najbolj namenjena, ni bilo dokaj videti. Naj konečno čestitim bralcem povem še „storjico“, kako je neki Čeh, ki je tudi razstavo ogledaval, izplačal oholega lahona. Ko ta gospod do nekih mladih cepljenih drevesic pride, ki so mu bila všeč, vpraša lastnika po nemško, ali jih prodá in po čim. Lahon pa, ki je dobro znal nemški, se dela, kakor da ne bi ga razumel. Čeh si na to vzame tolmača, da ž njim govori. Tolmač pa potem pové Čehu, da ta lahon tako dobro zná nemško kot on. Čeh ga pusti in se ne zmeni več ž njim. Drugi dan pa pride lahon mu ponujat svoja drevesica v stanovanje njegovo na „veliko lokando“. K njemu prišedši ga pozdravi po nemško ter mu ponudi blagó. Al naš vrli Slovan mu zdajci odgovori, da „ne razume nemački“. Neumni lahon je z dolgim nosom pobral svojo blamažo in šel. Frickov Janez.

Iz Gorice 21. okt. ☉. — Zapustili so tukajšnjo gimnazijo štirji nemčurski profesorji, med njimi tudi velikonemec g. Faulhammer, kateri je več let bil strah in groza slovenskim dijakom. Tudi je odšel g. Franjo Orešec, bivši profesor slovenskega jezika; govorica gré, da pride na mesto pokojnega Umeka v Celovec. Po takem imamo vže zopet pomanjkanje slovenskega profesorja na naši gimnaziji. Radovedni smo, ali nam bode vlada poslala možaka, kateri je navdušen za narodno stvar, in je svojemu poklicu kos. — Včeraj mi je prišel po naključji v roke nov italijansk katoliški list: „Il Goriziano“, kojemu sta vrednika g. Pussich, podružnik pri sv. Roku, in Rocca, stotnik v pokoji. V tem listu se bere sestavek, v kojem pravi dotični pisatelj, da se morajo uničiti sedanja „nespodobna“ (sic?) imena goriških ulic, in z novimi italijanskimi imeni krstiti. Po tem takem hočejo lahoni tudi zgodovino goriško uničiti? — Če tudi ulice res tako krstijo, se jim vendar ne bo posrečilo, nova imena med ljudstvom vkoreniniti. Vsak na priliko poreče: „Na Travniki grem“, ne pa grem na „Piazza grande“.

Iz Gradca 22. okt. A—p. — Danes so imeli slovanski dijaki tukajšnjega vseučilišča zbor. Lansko leto voljeni odbor je poročal o svoji delavnosti, ktera je pri silni severni burji bila le negativna; imela je le nálog, pobijati Slovanom neugodne naklepe večine,

akoravno ne ravno prevelike večine nemških nasprotnikov. Poročilo je bilo dovoljno sprejeto; interpelirali pa so predsednika prejšnjega odbora zaradi tega, da je podpredsednik odborov na rešnjega telesa dan na črno desko na vseučilišču nabil vabilo do odbornikov, da bi se „in corpore“ vdeležili cerkvene procesije, s tem pa se je dalo nasprotnikom orožje v roke, da so potem mahali po Slovanih, češ, da so „klerikalci“ itd. Akoravno se te psovke(?) Slovani niso sramovali, bila bi vendar dolžnost odborova, se v tej reči pred slovanskimi dijaki opravičiti. Bivši predsednik je na to odgovoril, da vabilo je bilo popolnoma osebno, in nikakor ne v imenu odborovem. — Volilo se je potem 5 slovanskih dijakov, in sicer 3 Slovenci in 2 Hrvata v tako zvani eksekutivni odbor, kateri ima isti nálog, kakor lanski stalni odbor, le s tem razločkom, da se ima pri vsakej važnejši reči sklicati občni zbor vseh slovanskih dijakov.

Iz Čabra na Hrvaškem. — Strašno nesrečo naznanjam, ktera se je pretekli teden, ne daleč od naše meje na Kranjskem v Kočevskem okraji, pripetila. Šla je namreč neka revna, že bolj priletna ženica iz županije Draga, proti Kočevju, najbrže beračit. Ko je reva že večkrat po več dni dolgo izostala in se vselej sopet zdrava nazaj povrnila, izbudila ni ta izostaja, kakor popred, tudi zdaj nikakove pazljivosti med domačinci. Dne 17. t. m. — šest dni po odhodu omenjene žene — podá se njen zet po nekem poslu tudi v Kočevje. Med potjo do Glažute prisedši, posluži se steze, bližnje poti v mesto. Na enkrat ostane in ostrmi, ko zagleda pred seboj — kožuha s krvjo namočen, blizo kožuha škornice in zraven škornic glavo žensko ležati. Po škornicah, v katerih so bile še noge, in po kožuhu, kateri je pokrival še nekaj kosti in ostankov gornjega života, kakor tudi po glavi spozna svojo nesrečno tasto. Splošno mnenje je, da so slabo in onemoglo revo volkovi zasačili in raztrgali, katerih se še vedno po Kočevskih gorah dosti klati.

Iz Jesenic na Gorenškem 21. okt. *) — Tukaj v naši županiji, kjer je žalibog že tako zeló po gozdih les posekan, da pri takem gospodarstvu kmalu ne bomo drv imeli, je bil pretekli teden morda največi in najdebelejši mecesen na Kranjskem posekan. Meril je v premerniku na eno stran 8 čevljev in pol, na eno pa 6 in pol; dolg je bil ta velikan 71 čevljev. Da bi kaj več tacih debelih stegnencev bilo!

Iz Vrhnike 21. okt. (Ces. močvirje dobimo nazaj; gosp. Mulej spet barantač.) Marsikter ubožen kmetovalec okolice naše se je že dolgo mirno veselil tistega časa, ko se mu bode pred nekimi leti vzeto, tako imenovano „cesarsko močvirje“ za majhno plačilo zopet nazaj v posest povrnilo. Dolgo časa se je motala ta stvar, da nismo vedeli, ali dunajska vlada bode podpirala pravično reč, za ktero se je tudi potegnil deželni zbor kranjski, da dobimo lastniki močvirje nazaj ali ne, ker skušali so menda neki egoistični velikaši vse na-se potegniti in kmete polagoma izplačevati; in zato gré še posebna hvala gospodu dr. Costi, kateri je na Dunaji še ob pravem času na pomoč prišel, da dobijo zopet samo tisti posestniki, katerih je poprej močvirje bilo, tudi zdaj v kratkem svoje parcele nazaj. Žalibog pa, da med slednjimi so tudi nekteri nečimurni gospodarji, zapravljeni vinski bratje, ki tako rekoč siloma, predno namreč imajo zagotovljeno njim spadajočo zemljo, jo prodajajo za male denarje. Tako je gosp. Mulej, kakor je bralcem „Novic“ znano, v vsakem oziru iz-

*) Uni prošnji nikakor ni za letos mogoče vstreči, ker — kakor tudi v današnjem listu berete — je že davno vse oddano. Vred.

vrsten barantač, vse take „brate“ v kratkem s svojimi mešetarji obiskal, hitro jim nekoliko denarja naprej dal in hajd! nakupil je svet od vseh, kolikor jih je vvohal. Žalostno je, da po takem pridejo ob zemljišča taki, ki se samo s poljedelstvom pečajo in tudi od tega živé, ne pa od mastne cesarske službe kakor gosp. Mulej. Ne zamerite nam toraj gosp. Mulej, ako mi nevedni kmetiči menimo, da se taka barantija z vašo visoko cesarsko službo nikakor in nikoli vjemati ne more in tudi ne sme; kakor tudi to ne, da ste vi pred malo dnevi delavcu J. L. iz Horjula, če je res, kar je sam pripovedoval, zarad dolžnih dveh goldinarjev, brez dopuščanja, da bi se pogojil, že pri prvem tožnem dnevu, goldinar iz žepa in ker revež več gotovine ni imel, še uhané (murčike) z ušes potegnili! To se nam pripoveduje za gotovo, zatoraj vas prosimo, da prekličete, ako ni resnica, ali da oznanite svetu, kake postave da imate za tako ravnanje na c. k. sodnijskem prestolu!

Iz Ljubljane. (Glavni odbor družbe kmetijske) je v svoji nedeljski seji sklenil, da letošnji občni zbor bode 22. dne prihodnjega meseca, in je osnoval temu zboru program, ki stoji na čelu današnjemu listu. Ker se ima v tem zboru po skušenih čbelorejcih razsoditi, kateri panj po Dzierzonovi osnovi je najbolji za našo deželo, je želeti, da gospodje Dolenec, Porenta, Šumper, Sovan, marquis Gozzani in še drugi že ene dni pred zborom pošljejo svoje panjove družbi kmetijski in da potem v zbor sami pridejo ali vsaj po pismu na kratko zagovarjajo prednosti svojega panjů.

— (Zarad učnega jezika v srednjih šolah na Kranjskem) se ukaz ministerstva za nauk in bogočastje od 8. oktobra l. l. za tekoče šolsko leto, kterega smo zadnjič na kratko omenili, v bistvenih delih glasi tako-le:

V realni gimnaziji v Kranji je v 1. in 2. razredu učni jezik slovenski; jezik nemški naj se vsak teden uči po 4 ure; v 2. razredu pa naj se nemškega jezika uči toliko, da bo mogoče v 3. razredu že prihodnje leto 187 $\frac{2}{3}$ kak predmet (nauk) učiti z nemškim jezikom. Pri naukih, ki se v 1. in 2. razredu učijo slovenski, je povod dodajati nemška terminologija.

V realni in viši gimnaziji v Novem mestu ima letos učni jezik v 1. razredu večidel slovenski biti; učitelji naj pa za to skrbijo, da Kočevarjem, ki slovenski ne umejo, to razjasnijo po nemški, kar so slovenski razlagali; tudi izpiti (izpraševanja) naj bodo pri Kočevarjih nemški. V viših razredih ostane še letos učni jezik kakor je bil. Deželnemu šolskemu svetu pa se daje nalog, naj energično dela na to, da se v Kočevji prihodnje leto začneta dva razreda spodnje gimnazije, novomeška gimnazija pa se prestroji v gimnazijo za slovensko mladino.

Ljubljanske gimnazije 1. in 2. razred naj se razdelita v dva paralelna razdelka tako, da v enem je učni jezik slovenski, v drugem nemški; v slovenski paralelki naj se nemški jezik, v nemški pa slovenski jezik uči po 4 ure na teden in strogo naj se gleda na to, da se učenci v 2. razredu tam nemškega, tu pa slovenskega naučijo toliko, da se jim v 3. razredu more eden ali pa tudi več predmetov razlagati slovenski in nemški. Povsod se mora skrbeti za terminologijo slovensko ali nemško.

V realni ljubljanski veljajo zarad učnega jezika v 1. in 2. razredu iste določbe. Italijanski jezik kot obligaten jezik naj se prične še le v 3. razredu; francoski jezik je v viših razredih prostovoljen nauk.

Minister pritrjuje mnenju dež. šolskega sveta, da v vsacem spodnjem razredu srednjih šol isti učitelj uči slovenski in nemški jezik, v gimnaziji pa tudi la-

tinski, zato naj deželni šolski svet si za to pripravnih učiteljev izbere.

Verski nauk naj se zdaj, ako je mogoče, v viših razredih v maternem jeziku razlaga; tudi se smejo že zdaj v viših razredih predmeti iz klasičnih jezikov predstavljati v nemški ali slovenski jezik po zmožnosti učencev. V vseh viših razredih je že letos slovenska terminologija dodajati.

Deželnemu šolskemu svetu se nalaga resna skrb, da se napravijo šolske knjige, pa tudi druge v šolsko slovstvo spadajoče knjige v slovenskem jeziku; o tem naj šolski svet ministerstvu naznani potrebne predloge. Ministerstvo pa ne more misliti, da bi razpis premij peljal do zaželenega cilja, ker skušnje učijo, da po tej poti večkrat slabemu blagu doletí premija, ako ni boljših konkurentov. Zato, ministerstvo misli, da izbirati za taka dela strokovnjake, ki so tudi slovenskega jezika dobro zmožni, utegne prava pot biti, da se dobijo dobre šolske knjige.

Ravnateljem srednjih šol nalaga ministerstvo dolžnost, da vestno izvršijo te ukaze, temveč, ker skušnje letošnjega šolskega leta bodo podlaga prihodnjim uravnavam. Nadzornik srednjih šol pa naj čuje nad tem, da ravnatelji in učitelji na tanko storijo svojo dolžnost.

Kakor ima vsaka reč dve strani — lice in narobe, tako se tudi imenovani ukaz različno sodi; mnogim je všeč, nekterim ne. Temu za zdaj velevala ravno prav; temu premalo; onemu preveč, onemu je ves celó odveč, enemu se zdi koristen, enemu škodljiv. Ta različna sodba o njem nima nič čudnega v sebi, kajti v časih splošne nezadovoljnosti in strasti kje neki je naredba, ki bi ustrezala vsem, zlasti posamesnim sebičnežem?

Naslednjim vrsticam ni namen odgovarjati vsem omenjenim mnenjem ter kazati, kdo in v čem ima prav ali ne prav; ampak namenjene so le njim, kterim se ves ta ukaz zdi odveč in škodljiv. Pa tudi tem ne bomo spodbijali mnenja in dokazovali potrebe, da se kakor vsak narod tako tudi slovenski narod izobrazuje v svojem jeziku, da se toraj prestroje srednje naše šole, kajti to je že bilo sto- in stokrat dokazano, in ko tudi ne bi nikdar bilo, ne bi trebalo dokazovati tega, kar je čisto naravno in se nabaja pri vseh národih, ki živé v naravnih razmerah.

Zadosti bode, da svetu imenujemo malo četo, ki po gostilnicah in kavarnah zlasti v „Ronerjevi“ in pa v časnikih, Slovincem sovražnih, rogovili in protivi omenjenemu ukazu tako, kakor da za njo stoji armada 500.000 glav!

Ljudje te baže so ali domačini ali tujci. Med domačimi se nahajajo nevedneži, kateri ne poznajo uredbe šolstva in poti izobraževanja pri drugih narodih, ampak se držé starega kopita, katero je v šolstvo vsilila nepoštena nemškutarija (germanizacija), in svoje nevednosti ter se dadó za nos voditi izdajicam odpadnikom bodi-si iz politiških bodi-si iz sebičnih obzirov, in ošabnim nemčurjem, ki si dozdevajo, da so neka viša kulturonosna bitja, ker znajo nekoliko nemških besed, češ, da ž njimi lahko tlačijo „neumnega“ Slovence. — Med tujci pa, ki protivijo ministerski naredbi, so dvoji: kruhovci, kterim slovenska pogača dobro diši, jezik slovenski pa smrdi, in pa prusofili, kterim je Germanija še premajhna in ki bi na slovenska tla radi presadili „die Wacht am Rhein“. Med obojimi pa zvonec nosijo profesorji, kateri so bili že prej tako nesramno predrzni, da so za ljubljanske službe prosili, akoravno so bile razpisane s pogojo, da prosilci znajo slovenski ali kateri sorodni mu slovanski jezik, zdaj pa so še predrznejše, ker v več letih nenaučivši se besedice slovenski hočejo obdržati

dober kruhek in ovreči ministersko naredbo. To to je jedro njihovih razlogov, — vsi drugi so piškave pretveze. V ta namen se bratijo in shajajo z vsemi izdajicami, kujejo dopise in trobijo po svetu, da Slovencem gine omika, ako oni ne bodo učili na slovenskih srednjih šolah!?! V tem oziru si zlasti prizadevata profesorja Pirker, ki je izustil mogočno besedo, da se rajši odpove službe, kakor da bi učil slovenski, češ, da se to ne bi vjemalo z njegovo častjo, in pa Perger, v čegar kemičnem kabinetu se shajajo kolovodje in ki je te dni g. Wretschku v Gradec nesel „adreso“, v kateri tujci obžalujejo, da jim on nič več ne stoji na strani. Zakaj se od zora do mraka v šolske naše zadeve meša tujec dr. Eisel, ki naj vesel bode, da je v jetnišnici ljubljanski kos kruha vjel, to se more razumeti le iz tega, da je ta možiček že od nekdanj stara baba, ki celi dan rada klepetá o svoji teti véliki Germaniji.

„Tagblatt“ in „Preši“ pa bobnajo po svetu, kakova sila se godí Nemcem na Kranjskem, ker se morajo učiti slovenskega, kruhonosnega jim jezika. Tega pa ne povedó ti klepetáči, da se morajo tudi Slovenci učiti nemškega, in Nemci in Slovenci laškega jezika. To, se vé da njim ne veljá za silo, to je njim vse v redu, to je po ustanovnih postavah!

Temu hujskanju, ki ga očitno netijo zlasti tuji profesorji, se mora pripisovati, da so menda nekteri stariši vodjev prišli prosit, naj se njihovi sinovi ne bi učili slovenščine. Kakov uspeh so imele take prošnje, tega ne vemo; to pa vemo, da bi vodji gotovo odbili prošnjo, ki bi se glasila na to, naj se ta ali ta ne bi učil latinščine, grščine, nemščine ali laščine.

Takemu hujskanju nasproti bi imeli vestno dolžnost, starišem in učencem razjasniti omenjeni ukaz, ki ima pred očmi korist Nemcev in Slovencev, kajti po tem ukazu, ako ga učitelji vestno in z ljubeznijo do naroda ktereга koli spolnujejo, se Slovenci lahko naučé nemškega, kakor Nemci slovenskega jezika, tako da se bodo od 3. razreda dalje oboji lahko skupaj učili deloma v nemškem, deloma v slovenskem jeziku. Ali ni to za sedanje naše okoliščine modra naredba?

— (*Vprašanje.*) Ali se po ministerskem ukazu od 8. oktobra 1871. leta smejo slovenski učenci od 3. razreda više, ki so v prejšnjih razredih učili se slovenščine, letos oprostiti slovenščine? — Ali sme vodja gimnazije takim učencem 2. razreda, ki so sinovi kranjskih kmečkih starišev trdega slovenskega rodú, vstop v slovenski razdelek braniti zato, ker se ne izpričajo z dovoljenjem starišev? Če je to, tedaj se sinovi kmečkih naših starišev v šolah siloma prekucujejo v nemce? — Naj sl. deželni šolski svét to stvar resno presodi, ker on je odgovoren zato, da šolski ravnatelji niso turške paše!

— (*Deželni odbor*) je v seji dne 20. oktobra t. l. sklenil, da se načrtana osnova velikih občin za zdaj še ne vpelje, in da se sedanja v mnogih rečéh ne dovolj jasna in tudi pomanjkljiva občinska postava predela in prihodnjemu deželnemu zboru predloži. — Deželnemu odboru v Pragi so se na dopis njegov naznanili nagibi, iz katerih se je deželna najdenšnica na Kranjskem odstranila, ker tudi v Pragi nameravajo najdenšnico odpraviti. — Od županstva v Cerknici podano pritožbo zoper c. kr. okrajnega glavarja gosp. Ogrinca zaradi tega, ker trdovratno le nemška pisma županstvu pošilja, je deželni odbor c. k. deželni vladi izročil s tem, da bi zapovedala okrajnemu glavarju, da se gledé jezika v svojem uradovanju drži ukaza deželne vlade, kateri vелеva, da imajo gssposke s slovenskimi ljudmi slovenski uradovati.

— (*Deželni šolski svét*) je v poslednji svoji seji dobil glas, da prof. Žakelj iz Reke pride za profesorja na gimnazijo ljubljansko. Učitelju Lapaj-netu v Idriji se je sklenilo, izreči zahvalo za poklon njegove knjige o kranjskem šolstvu. Podučitelju v Žiréh se je dovolilo, da še za 3 leta naprej dobiva dosednji donesek iz normalnega šolskega zaklada, in šoli v revni občini Banjaloki tudi iz šolskega zaklada 80 gold. v pripomoč šolskemu pomočniku; — učiteljem, ki so letos v velikih šolskih praznikih podučevali v nadaljnevalnih naukih, se je dala nagrada; — predlogi okrajnega šolskega sveta postojnskega o imenovanju učiteljev na 4 novih ljudskih šolah so se potrdili; — da učitelj Ivanetič na preparandiji ljubljanski gré v pokoj in na njegovo mesto stopi J. Tomšič in za njim Grkman pomakne naprej, se je nasvetovalo ministerstvu; — g. Anton Förster je bil za učitelja pevstva v gimnaziji in realki imenovan. — Da se doženejo homatije zaradi zidanja šol v Olševku in Voklem, se je vravnalo potrebno.

— Gosp. Adolf Hofbauer, jako marljivi in izvedeni tajnik deželnega odbora kranjskega, je po dveletni bolezni 20. dne t. m. umrl.

— (*Pri letošnjih preskušnjah iz živinozdravništva in umnega podkovstva*) so se med kovači skazali najboljši: Janez Mandelc, kovač iz Šmartna pri Litiji; Janez Snoj, kovač od sv. Jakoba pri Savi in Vikt. Pristav, kovač iz Ljubljane; blizo teh Martin Kumerč iz Nove Vasi na Štajarskem; — med učenci pa, ki niso kovači, najbolje: Anton Zupančič iz Ponikve na Štajarskem, Ivan Justriš iz Druškovca na Hrvaškem, France Permozer iz Št. Petra pri Celji na Štajarskem. — Tako bo dala kovaška in živinozdravniška ljubljanska šola spet nekoliko dobrih kovačev in živinozdravniških pomočnikov na deželo in vstregla silnim potrebam umnega podkovstva in umnega ozdravljanja živine. Ni je gotovo nobene učilnice, ki bi po večletnem svojem obstoji djansko toliko koristila deželi v kmetijskem oziru kakor ta, ki jo družba kmetijska zdržuje za tako majhnimi stroški zato, ker učitelji skoro da brez plačila opravljajo učiteljstvo.

— (*Poberki iz časnikov.*) Unidan se je „Tagblatt“ grozno repenčil o deželnem zboru kranjskem. A to ni čuda; patroni njegovi niso imeli prilike škandalov delati v „illegalnem“ zboru, zato zdaj „Tagblatt“ rentáči nad narodno večino. To na papirji vsaj deželi ne prizadeva nobenih stroškov. — Da je nemška bubokracija v Pragi unidan demonstrirala zoper rojaka našega prof. Kranjca, češ, da ne zná nemški in da ni zmožen učiteljstva, to je popadel „Tagblatt“ z neko posebno slastjo, rekši: „no, „Novice“ pa so mu nezmerno hvalo pele!“ Revček „Tagblatt“! ne delaj se tako neumnega, da ne bi vedel, od kod ona demonstracija zoper prof. Kranjca, ki že 16 let uči avstrijsko civilno pravo v nemškem jeziku na akademiji v Sibiriji in vseučilišču Inspruškem, — ki je na vrlo dobrem glasu kot pravoslovec in pisatelj pravoznanstva, in sicer tako dobrem, da ga je kolegij Praških juridičnih profesorjev nasvetoval c. k. ministerstvu, naj ga pokliče v Prago. — Ljubljansko „konstitucional“ društvo je v svojem zadnjem shodu v glassalon-u pri vinu in pivu med družimi otrobi tudi izreklo to, da ona postava, ki jo je deželni zbor kranjski sklenil o zgubi poslanstva, ni bila sklenjena na postavni poti. Kjer je presvitli cesar potrdil to postavo, tedaj bodo ljubljanski konstitucionalci c. k. uradniki še le cesarja učili, kaj je postavno, kaj ne! Mi se ne čudimo taki vrtoglavnosti; al ces. komisarja prašamo: kaj bi storil, ako bi društvo „Slovenija“ tako ongovila?

— „Laibacherica“, „Tagblatt“ in po njej mnogi drugi časniki so predstavili našo novico o dunajski razstavi leta 1873. tako, kakor da razstava bode v Ljubljani. Zdaj pa sodite sami: ali taki jezikoslovski modrijani, ki še toliko slovenskega jezika ne umejo kakor prvošolec, morejo in smejo govoriti o zadevah našega jezika?!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Tista velevažna stvar, od ktere je odvisna sréča ali nesreča Avstrije — sprava namreč z Čehi in ostalimi narodi, ki zahtevajo novo ustavo — še ni rešena, pa tudi se še do danes nič gotovega ne vé, kako bode rešena, ker Beust, Andrassy in njuni privrženci na vso moč delajo Hohenwartu nasproti. Vkljub vsemu temu je vendar še zmirom iskrica upanja, da zmaga Hohenwart, kajti njegova zmaga pomeni obstanek Avstrije, njegov propad propad Avstrije. Ako bi zmagale Beustove zvižaje, spolnilo bi se osodepolno prerokovanje one knjižice iz Schleiz-a leta 1870., ktero pravi: „Wir fürchten sehr, dass eine solche Wiedergeburt, wie Beust sie anstrebt, gleichbedeutend wir — mit dem Bankerotte, dem Verfall und der gänzlichen Auflösung Oesterreichs ist!“ Verjetno je po vsem tem, kako vsi pravi Avstrijanci hrepenijo zvedeti to, kakošen odgovor bode cesar dal českemu zboru, ki je za toliko časa odložil zborovanje, dokler mu ne doide cesarjevo pismo na njegove predloge.

Hrvaško. — Krvava burka — kajti družega ni bila — v Rakovici je pri kraju, kakor smo povedali že zadnji pot. Treba pa je, da bolj na drobno popisemo, v kako nesrečo nekteri „narodnjaki“ skušajo pahiti nevedno ljudstvo, ki verjame njihovim pletkam. V Zagrebu je namreč gnjezdo neke „národne“ stranke, ki sta jo delala le dva človeka: dr. Starčević in odvetnik Kvaternik. Veliko Hrvatijo sta si napisala na svojo zastavo, osirjala sta v svojih časnikih na vso moč vse možé, ki jih narod hrvaški nad vse ljubi in časti: rajnega Jelačića, Strosmajerja, Mrazovića in druge; na duhovščino sta pihala kot gada in na vse kriplje delala na to, da bi, podpirana od prejšnjega bana Raucha, razrušila pošteno národno stranko. Ker sta človeka bistre glave, potegnili sta na-se mladino vroče krvi. Prevdarni narod jima nikoli ni zaupal, zato je pri zadnjih volitvah v deželni zbor Kvaternik popolnoma padel, dr. Starčević pa komaj vjel poslanstvo. Sedanji ban Bedeković ju je poznal in njunim nameram celó nič zaupal; po takem ni jima sedaj kazalo, da prideta na pošteni poti kedaj do veljave. Med tem pa ogerska vlada vkrene veliko napako, da odloži deželni zbor hrvaški do januarija prihodnjega leta, stavi na prodaj graničarske gozde, predno je bila že obravnava dognana, po kateri imajo graničari dobiti svoj delež vsled ces. ukaza. Vse to pa je razdražilo Hrvate vse in še posebno graničare. Zdaj — sta mislila Kvaternik in Starčević — je pravi čas zapaliti upor (punt) na Hrvaškem. Neki Bach, vrednik njunega časnika „Hrvatska“ in nepoštenjak skoz in skozi, vkrađe na pošti v Munjavi 15000 gold., in ker ga je zarad nekega sestavka v „Hrvatski“ sodnija hotela zapreti, je 5. dne t. m. pobegnil iz Zagreba. Kvaternik pod pretvezo, da ima v Karlovcu opravila, se natihoma vkrađe iz Zagreba za njim in seboj vzame nekega zeló predrznega človeka Rakiaša po imenu, ki je prejšnji čas bil stražmojster v Karlovcu. 7. dne t. m. se prikažeta nenadoma v Rakovice, kjer ima graničarska kompanija svoj stan. Rakovica pa, kakor

bližnje vasi Primišlje, Pravenica in Ljubica, so najrevnije in najbolj zanemarjeni kraji gornje Granice, in prebivalci teh vasi so najbolj predrzni in strastni ljudje. „S temi se bode dalo kaj storiti“ — si je mislil Kvaternik, ter jih sklical skupaj in vpijanil, pripovedovaje jim, da vlada jim hoče orožje vzeti, potem pa gozde; po starih postavah jim ne gré nobenega davka plačevati, zato naj primejo za orožje in pred vsem zapodé tuje oficirje v granici; iz Francoskega da pričakuje 100.000 gold. podpore, iz Turškega orožja in vojakov, in taci laži več. Zoper Magjare ni besedice zinil, le zoper „švabe“ je kričal. S temi sleparijami je spravil 200 do 300 zapeljanih graničarov na noge, ki so planili 7. dne t. m. v Rakovnici nad orožnico in ondi spravljeno orožje zgrabili. Ondašnjemu majorju Rašiću se še sanjalo ni, da se kaj more početi v Rakovici. Kar brž si tedaj opase sabljo ter hiti sam k orožnici. Tje prisledši zaupije rogoviležem: „Momei! što delate! Se li hočete popuntati? proti komu? proti caru?“ V tem trenutku skoči Rakiaš k njemu, nastavi mu samokres na prsi ter kriči: „Major! le še besedico in po Vas je!“ Zdajci pa Kvaternik stopi k njemu ter mu reče: „Gospodine major! v imenu naroda udajte se!“ Major ga prosi, naj mu pustí sabljo, ki mu je mil spominek polkovnika Zastavnikovića; on vidi, da je vjet, al dovoli naj se mu vsaj to, da gré še enkrat na dom svoj in ondi vredí svoje stvari. Kvaternik mu dovoli proti temu, da ga spremlja graničar z nasajeno puško. Med potjo major razloži graničaru, da bi za-nj bolje bilo, ako beží kakor da služi puntarjem. Graničar uboga, beží in major hiti sam domú. Domú prisledši zažene hrup in skliče graničare bližnjih občin; brzo se jih zbere toliko, da zastavijo kordon na turški meji, da nihče ni mogel pobegniti na Turško. Ko pa Kvaternika spuntana četica graničarov vidi, da je zasačena od vseh strani, vrže orožje proč in beží v gore. Kvaternik, Bach in Rakiaš zasedejo kmečki voz in hočejo pobegniti čez mejo, — al spoznani so bili, voz vstavljen in vstrelili so graničari sami hipoma vse tri. — Starčević pa je ostal še v Zagrebu, kjer je hujskal šolsko mladino in nekatere meščane, da bi včiniili punt v glavnem mestu. Al spodletelo mu je, — čez par dni so tudi njega in družega vrednika „Hrvatske“ Matačića zaprli — na veselje vseh poštenih narodnjakov in pametnih ljudi. Zaprli so mnogo ustajnikov, nekatere po hitri sodbi ustrelili, druge še iščejo. In tako je puntarski burki bil hiter konec. Starčević je v zaporu in preiskavi; nič noče jesti, mislé, da glada pogine. Obstal je neki, da je vedel za priprave k tej ustaji, al da je delal proti njej (?). — Kako gnjusno je o jasnih teh okolščinah kvasenje nemškutarsko, da narodna stranka z idejo jugoslavenske je podpihala ta punt, vsak lahko vidi, komur hudobija ni še vgasnila zadnje iskrice poštenja.

 Bralce „Novic“ spominjamo na prilogo, današnjemu listu priloženo, ktera zadeva zdravilno vrednost (pri boleznih v želodcu, prsnih, vratnih in trebušnih) pravih sladnih izdelkov Janeza Hoff-a. Velika zaloga teh je na Dunaji (Kärntnerring Nr. 11) in tudi v Ljubljani pri gosp. Ed. Mahr-u.

Žitna cena

v Kranji 18. oktobra 1871.

Vagán pšenice 6 fl. 45. — rži 4 fl. 40. — ječmena 3 fl. —. — ovsa 2 fl. —. — soršice 4 fl. 60. — ajde 3 fl. 60. — prosa 3 fl. 60. — krompirja — fl. —. — fižola 5 fl. 44.